

[Mgr. Blanka Konvalinková: Znakoknihy rozvíjíme ve spolupráci s neslyšícími](#) [1]

Autor:

- [KONVALINKOVÁ, Blanka](#) [2]

Číslo:

- [2022, ročník 31, číslo 1](#) [3]

Rubrika:

- [Rozhovor](#) [4]

Klíčová slova:

- [Krajská vědecká knihovna v Liberci](#) [5], [osoby se specifickými potřebami](#) [6]

Region:

- [07 Liberecký region](#) [7]

Mgr. Blanka Konvalinková do roku 2021, kdy předala štafetu PhDr. Daně Petrádové, působila jako ředitelka [Krajské knihovny v Liberci](#) [8]. Za jejího působení byl zahájen projekt tvorby tzv. Znakoknih pro neslyšící, který úspěšně běží už šestým rokem. V následujícím rozhovoru zjistíte, co stálo na jeho počátku, jak probíhá jeho realizace a jak se daří jeho výstupy propagovat a prakticky využívat. Dozvíte se i o tom, co Krajská vědecká knihovna v Liberci nabízí osobám s jiným než sluchovým handicapem.

V roce 2017 jste zahájili projekt Znakokniha, který má i [svůj web](#) [9]. Co inspirovalo vznik projektu a co je jeho cílem? A jak vlastně vznikl novotvar znakokniha?

V knihovně jsme se již delší dobu věnovali neslyšícím, budovali jsme pro ně knihovní fond, pořádali přednášky tlumočené do znakového jazyka, exkurze, workshopy. Sbírali jsme podněty z jejich strany, co by pro ně mohlo být přínosem. A protože jsme narazili na to, že existuje celkem málo textů, které jsou tlumočeny do znakového jazyka (tzv. hybridních knih, většinou odborných), chtěli jsme vytvořit takovou aplikaci, která by obsahovala videa se znakujičím „řečníkem“. Inspirací nám byl i dlouholetý projekt naší knihovny [Děti čtou nevidomým dětem](#) [10], který pomáhá nevidomým přečíst si knihu díky zvukové nahrávce. V obou případech jde o to ulehčit osobám s postižením přístup k literatuře.

Novotvar znakokniha vznikl spontánně při jedné pracovní schůzce, kdy jsme spolu s tlumočnickem do znakového jazyka přemýšleli, jak výsledek našeho snažení nazvat. Výraz „znakokniha“ se nám zdál výstižný.

[11]

Web projektu s praktickým upozorněním pro uživatele (zdroj: https://www.znakokniha.cz/znakokniha_cesky_raj/index.html [12], získáno 2022-08-06)

Jak probíhá celý proces přípravy znakoknihy? V čem se liší od postupů používaných při přípravě tradičních knih?

Už při psaní žádosti o finance jsme si zjistili, zda vůbec existuje možnost knihu v podobě textu a zároveň videa vytvořit a kdo to dělá. To byl první a zásadní krok. Tvůrcem odborných učebních textů ve formě hybridních knih pro nevidomé a neslyšící je pan Petr Hladík, který pracuje na Masarykově univerzitě v Brně. Oslovili jsme jej a on projevil zájem o vytvoření podobné knihy v oblasti beletrie. Poradil nám, koho dále oslovit a co všechno je třeba k realizaci takového projektu.

Na začátku jsme si nedovedli představit, jak náročný projekt bude. Nejdůležitější byla první schůzka s realizačním týmem v roce 2017 – s panem Petrem Hladíkem, s tlumočnickem do českého znakového jazyka (ČZJ), kameramanem, figuranty – účinkujícími. Na schůzce jsme si rozdělili úkoly a stanovili harmonogram, kterého se tvůrci drželi. Měli jsme asi štěstí na výborný tým realizátorů, který se vždy dobře domluvil a během let znakoknihu dovedl téměř k dokonalosti. Na knihovně pak zůstávají spíše organizační úkoly včetně zajištění financí. Pro podporu projektu jsme získali statutární město Liberec a Ministerstvo kultury ČR.

Postup vytvoření znakoknihy je následující:

- získání financí (knihovna);
- výběr vhodného textu (knihovna);
- oslovení autora (též ilustrátora), získání autorských práv (knihovna);
- překlad textu do českého znakového jazyka, rozdělení do sekvencí (tlumočnick do ČZJ);
- korektura vzniklých formulací ve znakovém jazyce (tlumočnick do ČZJ a neslyšící);
-

natáčení – je přítomen kameraman a neslyšící figurantky (účinkující);

- střihání a úprava videí (kameraman);
- vytvoření webové platformy a také podoby pro DVD (pan Hladík);
- vytvoření přebalu znakoknihy (grafik knihovny);
- vystavení nové znakoknihy na web (knihovna);
- křest znakoknihy za přítomnosti neslyšících na liberecké radnici (knihovna a radnice).

Kolik titulů je aktuálně k dispozici a jaké máte plány do budoucna?

Nyní jsou k dispozici tři tituly, celkem je to ale pět nahrávek. Poslední titul – *Staré pověsti české a moravské* natáčíme postupně, vždy několik kapitol. Prvním titulem byla v roce 2017 kniha *Český ráj a jeho tajemství* Lucie Seifertové, následovala výtvarně zajímavá kniha Pavla Čecha *O zahradě* a pak jsme se na doporučení pedagogů [ZŠ a MŠ logopedické v Liberci](#) [13] vrhli na ztvárnění titulu *Staré pověsti české a moravské* autorem Aleny Ježkové a Renáty Fučíkové. Ve škole, která se věnuje neslyšícím dětem, využívají naši znakoknihy při výuce. V roce 2022 bychom chtěli dokončit zbylé pověsti a v roce 2023 se zkusíme zaměřit na poezii, verše – pro děti či pro dospělé. Budeme se rozhodovat vždy po konzultaci s neslyšícími, abychom co nejlépe vyhověli jejich potřebám a naše společná práce měla i nadále smysl.

[14]

Křest Starých pověstí českých a moravských na liberecké radnici (zleva Blanka Konvalinková, Krajská vědecká knihovna v Liberci, Ivan Langr, náměstek libereckého primátora pro kulturu, školství, sociální věci a cestovní ruch, Květa Vinklátová, náměstkyně hejtmána pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch, a Dana Petrádová, ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci)

[15]

Dana Petrádesová ukazuje právě pokřtěnou znakoknihu

S kterými organizacemi a/nebo jednotlivci na realizaci projektu spolupracujete?

Od začátku spolupracujeme s Petrem Hladíkem, který zpracovává texty a nahrávky do odpovídající podoby – tak, aby se čtenáři znakokniha správně načetla, aby se dobře posouvala videa, aby si vždy cíleně mohl najít kapitolu, která jej zajímá. Pak s Karlem Redlichem, tlumočnickem do ČZJ, jenž účinkoval v prvních dvou znakoknihách, rovněž s kameramanem Janem Myšákem, který videa nahrává a střihá. A nejdůležitější jsou neslyšící, tedy dámy, které v čele s paní Lucií Sedláčkovou Půlpánovou přeloží texty, připraví je ke znakování a samy je pak před kamerou znakují. Organizačně vše zajišťuje knihovna – od žádosti o finance přes smlouvy s tvůrci až po přípravu grafiky pro obal DVD a organizaci slavnostního křtu na liberecké radnici.

Z jakých zdrojů projekt financujete? Dá se odhadnout, jak je časově a finančně náročná příprava jedné znakoknihy?

Na projekt dlouhodobě přispívá Ministerstvo kultury ČR a statutární město Liberec, třikrát jsme oslovili i sponzora. Finanční náklady na jednu znakoknihu činí cca 120 tisíc Kč.

Pokud jde o časovou náročnost, začínáme v březnu společnou schůzkou spolupracujících subjektů. Poté se vytvářejí překlady textů a jejich příprava včetně korektur. Během prázdnin, případně v září pak probíhá natáčení, to může trvat tři až pět dnů. Kameraman pak videa střihá a výsledek poskytne panu Hladíkovi k vytvoření finální podoby hybridní knihy – znakoknihy tak, abychom ji mohli koncem listopadu nebo počátkem prosince představit neslyšícím na liberecké radnici. Celkem jde tedy o cca půl roku, ale není to úplně soustavná práce.

[17]

[18]

[19]

Z natáčení znakovníky Staré pověsti české a moravské v roce 2021

Které kanály používáte k propagaci projektu? Využívají znakovníky i zájemci mimo Liberecký kraj?

Projekt propagujeme přes naše obvyklá média – [Český rozhlas Liberec](#) [20], [Dětskou televizi](#) [21], [televizi RTM+](#) [22], [regionální tisk](#) [23], vychází článek v městských novinách [Zpravodaj Liberec](#) [24], informace jsou na [webu knihovny](#) [25] i na [stránkách Libereckého kraje](#) [26]. Kromě toho znakovníku propagujeme prostřednictvím organizací, které se zabývají sluchově postiženými, zveřejňují tuto informaci na svém webu či sociálních sítích – [Tichý svět](#) [27], [Centrum pro zdravotně postižené Libereckého kraje](#) [28] (CZPLK); proběhla také informace ve zprávách v českém znakovém jazyce v České televizi.

Jaká je zpětná vazba ze strany sluchově postižených? Jsou s knihami spokojeni ve stávající podobě, nebo přicházejí i s náměty na vylepšení?

Sluchově postižení sami dávají podněty k vylepšení podoby znakovníky – první dvě knihy znakoval pan Redlich (je slyšící dítě neslyšících rodičů – s korekturou primárně neslyšící kolegyně). Další tři znakovníky už znakují primárně neslyšící – v tom je kvalita ještě vyšší a výsledná podoba videí je neslyšícím ještě bližší. Jak již bylo zmíněno, titul *Staré pověsti české a moravské* jsme převedli do podoby znakovníky právě na doporučení pedagogů ZŠ a MŠ logopedické – používají tento titul při vyučování.

Absolvují knihovníci, kteří se věnují přípravě znakovník nebo obecně poskytování služeb osobám se sluchovým postižením, nějaká speciální školení?

Příprava znakoknihy vyžaduje z naší strany organizační zajištění aktivit včetně křtu na liberecké radnici a velmi důležitou péči o finance. Tuto činnost vykonává již několik let kolegyně Táňa Kuželková, spoluautorka nápadu vytvořit znakoknihy. Samotnou přípravu znakoknihy zajišťuje externí tým složený z tvůrce webové platformy, kameramana a neslyšících překladatelek a figurantek.

Pracovníci knihovny absolvovali opakovaná školení v práci s neslyšícími – někteří též navštěvují kurzy českého znakového jazyka.

V roce 2021 Krajská vědecká knihovna v Liberci úspěšně získala certifikát Handicap Friendly. Můžete přiblížit, jak proces certifikace probíhal? Přispěl např. nějak k dalšímu zlepšení služeb pro osoby se sluchovým postižením?

Proces certifikace nebyl jednoduchý. Podali jsme žádost o certifikaci, komise vyhodnotila naše aktivity směrem k neslyšícím, to proběhlo příznivě – ale dostali jsme negativní vyjádření k webovým stránkám knihovny. Protože jsme v té době připravovali kompletně nový web, mohli jsme požadavky komise takto splnit – při vytvoření nového webu jsme již počítali s tím, že musí být přístupný podle [zákona č. 99/2019 Sb.](#) [29]Náš dosavadní web tyto požadavky nesplňoval. Konkrétně pro neslyšící jsme doplňovali titulky k videoprůvodcům. Ostatně nyní musíme videoprůvodce aktualizovat a doplnit nová videa.

Které informační zdroje se Vám nejlépe osvědčují při získávání nových podnětů k rozvoji služeb knihovny pro sluchově postižené?

Nejlepším zdrojem je komunikace a kontakt s neslyšícími – například paní Mgr. Lucie Sedláčková Půlpánová přišla s nápadem letos uskutečnit konferenci o neslyšících a pro neslyšící – snad se nám to v tomto nebo v příštím roce podaří. A dále se obracíme na spolupracující organizace a školy.

Jak mohou Vaše služby využívat osoby s jiným než sluchovým postižením, např. nevidomí nebo vozíčkáři?

Vozíčkáři a osoby s tělesným handicapem jsou našimi běžnými uživateli, knihovna je kompletně bezbariérová, přístupná každému, vozíčkářům, ale i maminkám s kočárky. Kromě bezbariérového vstupu (automatické dveře) je možné využít výtahy uvnitř budovy, do všech sálů je také možné dojet na vozíku bez jakýchkoli překážek. Komfort vozíčkářům zvyšují i bezbariérové toalety, v roce 2019 nově zrekonstruované. Knihovnu pro děti a mládež pravidelně – dvakrát do měsíce – navštěvují skupiny tělesně handicapovaných dětí z libereckého Jedličkova ústavu. Kolegyně pro ně připravují knihovnické lekce, které si většinou vybírají z naší běžné nabídky. Za rok takto knihovnu navštíví cca 250 dětí – jedná se o dlouholetou a prospěšnou spolupráci.

Pro dospělé nevidomé jsou naše služby spíše standardní – půjčování zvukových nosičů, orientační nápisy na dveřích Braillovým písmem, hlasový výstup (označování pater) ve výtazích. Ale je to málo. Proto se nyní scházíme se zástupci [liberecké pobočky Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR \(SON\)](#) [30], v budoucnu bychom chtěli naše služby v této oblasti zlepšit – právě na základě konzultace s těmi, kteří naše služby potřebují.

Dětem je určen náš dlouhodobý projekt Děti čtou nevidomým dětem, který se věnuje vydávání zvukových knih na CD pro slabozraké, nevidomé a jinak tělesně handicapované děti, především paraplegiky, tedy pro ty děti, pro které je čtení nedostupné. Prostřednictvím zvukových knih je seznamujeme se současnou dětskou literaturou v podání jejich vrstevníků. Zvukové knihy totiž každý rok nahrávají děti ze základních a středních škol. Koncem loňského roku se podařilo dokončit v pořadí již 19. nahrávku, kterou je kniha Miloše Kratochvíla *Strašibraši*.

Obecně nám situaci komplikuje pandemie, ale snad už brzy skončí a některé přerušené vztahy budou opět obnoveny a budou navázány i nové kontakty.

Fotografie z natáčení pocházejí z archivu Krajské vědecké knihovny v Liberci; fotografie z křtu z archivu statutárního města Liberec.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2022-rocnik-31-cislo-1/mgr-blanka-konvalinkova-znakoknihy-rozvijime-ve>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2022-rocnik-31-cislo-1/mgr-blanka-konvalinkova-znakoknihy-rozvijime-ve>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/konvalinkova-blanka>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2022-rocnik-31-cislo-1>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/rozhovor>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/krajaska-vedecka-knihovna-v-liberci>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/osoby-se-specificickymi-potrebami>
- [7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/regiony/07-liberecky-region>
- [8] <https://www.kvkli.cz/>
- [9] <https://www.znakokniha.cz/>
- [10] <https://www.kvkli.cz/pro-deti/jak-jeste-podporujeme-ctenarstvi/deti-ctou-nevidomym-detem>
- [11] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova7.png>
- [12] https://www.znakokniha.cz/znakokniha_cesky_raj/index.html
- [13] <https://www.ssplbc.cz/>
- [14] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova1.jpg>
- [15] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova2.jpg>
- [16] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova3.jpg>
- [17] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova4.jpg>
- [18] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova5.jpg>
- [19] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/916/konvalinkova6.jpg>
- [20] <https://liberec.rozhlas.cz/liberecka-krajaska-vedecka-knihovna-vydala-dalsi-knihu-ve-znakovem-jazyce-pro-8642253>
- [21] <https://www.ceskatelevize.cz/ireporter/video/video/znakokniha-o-zahrade/>
- [22] <http://www.rtmplus.cz/video/16520/liberecky-magazin-nejen-o-znakoknize.html>
- [23] https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/znakokniha-krest-liberec-20211214.html
- [24] https://www.liberec.cz/files/dokumenty/zpravodaj/zpravodaj_2022/zpravodaj_liberec_01_22_web.pdf
- [25] <https://www.kvkli.cz/o-nas/aktualne/id:41698/vydali-jsme-novou-znakoknihu>
- [26] <https://www.kraj-lbc.cz/aktuality/krajaska-vedecka-knihovna-v-liberci-zpristupni-jedinecnou-znakoknihu-pro-neslysicim-n839334.htm>
- [27] <https://www.tichezpravy.cz/knihovna-nadeluje-neslysicim-ctenarum-vanocni-darek-ve-forme-znakoknihy/>
- [28] <https://www.facebook.com/karel.redlich.39/posts/pfbid02McBtXsqj1udemNwYnPwoW8La6KEX9NND3LPMqv3jWZmBqR3uKErSvQewQYgNPHVuI>
- [29] <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=99&r=2019>
- [30] <https://www.sons.cz/liberec>